



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

M. Antonii Mvreti Ad Primvm E Libris Senecæ Natvralivm Qvæstionvm,
Notæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

A opere collectum aduerso flumine eluerent, cura comere capillum fuit, ac prominentem barbam depectere: & in hac re quisque sibi, alterique operam dabat inuicem. Coniugum quidem manu crinis ille, quem effundere olim mos viris fuit, atrectabatur: sed illum sibi sine vilo artifice formosi quatiebant, non aliter quàm iubam generosa animalia. Postea rerum iam potiente luxuriâ, specula totis paria corporibus auro argentoque cælata sunt, denique gemmis adornata: & pluris vnum ex his feminæ constitit, quam antiquarum dos fuit illa, quæ publicè dabatur imperatorum pauperum filiabus. An tu existimas, ex auro nitidum habuisse Scipionis filias speculum, cum illis dos fuisset æs graue? O paupertas felix, quæ tanto titulo locum fecit. Non fecisset illis Senatus dotem, si habuissent. At quisquis ille fuit, cui foci loco senatus fuit, intellexit se accepisse dotem, quam fas non esset reddere. Iam libertinorum virgunculis in vnum speculum non sufficit illa dos, quam dedit senatus pro Scipione. Processit enim immodestiùs, paulatim opibus ipsis inuitata luxuria: & incrementum ingens vitia acceperunt. Adeoque omnia indiffereta sunt peruersissimis artibus, vt quidquid mundus muliebris vocabatur, sarcinæ viriles sint: minus dico, etiam militares. Iam speculum ornatus tantum causâ adhibitum, nulli non vitio necessarium factum est.

M. ANTONII MVRETI

AD PRIMVM E LIBRIS

SENECÆ NATVRALIVM

QVÆSTIONVM, NOTÆ.

C

HILIBRI, maximam partem, sumpti sunt ex Aristotelis Meteorologicis: quod è singulis partibus magis intelligitur. Hoc autem proæmio tractatur quæstio multis contentioibus agitata apud veteres: cum due partes sint Philosophia, vna quæ ad cognitionem ac contemplationem refertur, quam Græci theoreticam, altera quæ ad actionem, quam idem practicam vocant: vtra alteri anteponenda sit. Et Seneca quidem theoreticam, vt pulchriorem ac diuinioram, anteponeit: quæ eadem sententia est, cum aliorum, tum Aristotelis libro decimo ad Nicomachum, & septimo Politicorum: qui etiam non obscure idem confirmat libro sexto Ethicorum, vbi sapientiam prudentiâ superiorem facit. Et certe cum prudentia referatur ad agendum, omnis autem actio ad finem aliquem dirigatur: at cognitio expetatur ipsa per se, neque alio respiciat: ne dubitari quidem videtur posse, quin maius quiddam & sublimius sit cognitio. Imò verò, si quis vim verbi accuratius inspicat, ea demùm verè ac propriè philosophia est. Nam cum sapientes propriè vocemus eos, qui sublimis quadam & à vulgi capiti remota intelligunt: quomodo Anaxagoram, Democritum, Thalem Milesum sapientes nominant antiquitas: certè qui ad ea perquirenda omni studio incumbunt, quæ qui tenent sapientes habentur, y propriè dicendi sunt Philosophari. Et quod Aristoteles ait, admirationem hominibus causam ac principium philosophandi fuisse, ad hanc partem philosophia manifestò refertur. Admirari

enim homines tum certos ac definitos siderum cursus, tum ea quæ in sublimi fierent, tum flamas tempestatum anni varietates, aliâque eiusmodi, causas quæ quidque eorum esserent, curiose perquirere ac persequi acceperunt. Ea origo philosophiæ fuit. Magnum tamen earum rerum tractatio contemptum, magnam etiam inuidiam in vulgus philosophis comparauit. Nam & meteoroleptas eos vocabant, id est, de sublimibus rebus nugantes: & Thaletem à vetulâ irrisum ferunt, cum in siderum contemplatione defixus in foveam decidisset: & de toto genere illud à Paccuto dictum est:

Quod ante pedes est, nemo spectat: cæli feruntur plagas.

& parum religiosos esse opinabantur, qui tam curiose atque anxie rimarentur ea, quæ dii hominibus resecta atque abscisa esse voluissent. Itaque Socrates vsus notissimo dicto, quæ supra nos essent, nihil ad nos attingere, philosophiam à rebus occultis, & à naturâ ipsâ inuoluit, vt ait Varro apud Ciceronem, auocauit, & ad vitam communem adduxit, vt de viriuitibus ac vitis, omninoque de bonis rebus & malis quaereret. Qui etiam dicebat, vno Homericò versu summam totius philosophiæ contineri:

Ὅτι τοι ἐν πάσι γινώσκεις τὰ ἀτάσθαλα τε κέρυνται.
Omnes autem illas quæstiones, quomodo imbres, grandines, tonitrua fierent, stultas & inutiles esse dicebat, vt apertè constat è libro primo commentariorum Xenophontis. Ex quo facile intelligitur omnia illa quæ impudenter & malitiosè Aristophanes in Ne-

bulis aduersus Socratem deblaterauit, non falsamodo, sed à Socratis ingenio ac moribus alienissima fuisse. Nos, his emissis, Senecam, ut instituimus excutiamus, & ut macule, quas ei aliorum negligentia adpersit, per nos aliquà ex parte eluantur, operam demus.

AD LIBRI PRIMI PRÆFATIONEM.

1. QVÆ VNIVERSI MATERIA SIT.] Vna omnium materia est à parente omnium Deo ex nihilo condita.

2. QVIS AVCTOR AVT CVSTOS.] Idem & auctor & custos Deus.

3. QVID SIT DEVS.] Hoc maius est, quàm ut ab homine aut queri debeat, aut percipi possit.

4. TOTVS IN SE INTENDAT, AN AD NOS ALIQVANDO RESPICIAT.] Et perpetuà sui cognitione fruatur, & humana respiciat, ut qui propter hominem alia condiderit omnia.

5. FACIAT QVOTIDIE ALIQVID, AN SEMEL FECERIT.] Quia semel fecit, semper conseruat: quod ipsum genus quoddam perpetua productionis est.

6. PARS MVNDI SIT, AN MVNDVS.] Neutrum. neque enim opifex opus suum, aut operis sui pars est.

7. LICEAT ILLI HODIEQVE.] Licet Deo quidquid liber. Ipse autem non mutatur: sed perpetuò idem est: etsi nobis interdum, propter imbecillitatem nostram, mutari videtur.

8. AN VT CIBOS ET POTIONES PERCOLAREM?] Hæc est quam charadriy vitam vocat Plato in Gorgiâ. Vbi vetus scholion habet charadriam esse auiculam, cuius aspectu sanentur arquati: eius autem esse natura, ut simul cibum & sumat & egerat.

AD CAP. I. 9. AVDI QVID DE IGNIBVS.] Idem argumentum tractatur ab Aristotele libro primo Meteorologicon.

10. ARISTOTELES QVODDAM GENVS ILLORVM CAPRAM VOCAT.] Ita loquitur, quasi Aristoteles illius appellationis auctor fuerit. Quod tamen verum non est. sed vulgò ita vocabantur: quod ostendunt illa philosophi verba, & oi κελουμένοι υπό τινων δ αλοι & αλγες. Causam autem cur capra vocentur, hanc esse aiunt, quod in caprarum morem quasi barbudas quasdam pendentes habeant.

11. MAIORE IMPETV PVLSÆ FVLMINA.] Voces aliquot quæ hic accreuerant, & sententiam corrumpebant, veteris libri nixus auctoritate deleni.

12. QVÆDAM ALGENTIA.] Vetus liber, alentia. ex quo fecerant, calentia. Ego argentia malui. Ut enim humidis sicca, sic algentia idoneis ad concipiendos ignes opponuntur. ατμίδα & ἀναθυμίασιν Aristoteles vocat: illam potestate aquam, hanc potestate ignem.

13. POLLVCIS ET CASTORIS NVMINE.] Celebrata ab omnibus poetis & mythologis fabula. Vide Plinium lib. 11. cap. xxxvii.

14. NAM SERENO QVQVE CÆLO ALIQVANDO TONAT.] Neque tonat tantum: sed & fulmen deiicitur. Cicero:

Aut cum terribili perculsus fulmine ciuis, A Luce serenanti vitalia lumina liquit.

Qua ipsa de re ita Iulius Obsequens.] Sereno Varguenteius Pombius de cælo exanimatus. Fortassis autem apud Senecam quoque vox cælo delenda sit. At Plinius hunc ipsum M. Herennium decurionem ex Pompeiano municipio vocat.

15. CLYPEI.] Plinius: Clypeus ardens ab occasu ad ortum scintillans tranſcurrit solis occasu, L. Valerio, C. Mario Cos. Narratur & idem ab Obsequente.

AD CAP. II. DIXIT de capris, trahibus, facibus, ceterisque eiusmodi fulgoribus. Nunc exponit quemadmodum area siue corona fiat. Videndus Aristoteles capite tertio libri tertij Meteorologicon.

16. QVO DIE DIVVS AVGVSTVS.] Plinius B cap. xxviii. lib. 11. Obsequens cap. cxxviii.

17. NONNVMQVAM PAVLLATIM DILVNTVR ET DESINVNT, NONNVMQVAM AB ALIQVA PARTE RVMPVNTVR.] Illud Aristoteles vocat μαραινεται, hoc διασπαιται: qui etiam eadem, quæ hic Seneca, & ob eandem causam significari docet.

18. ET TVNC AQVAM EXSPECTA.] Non erant in libris veteribus: eog. deleni. Addita videtur ab aliquo, ex Aristotelis sententiâ: qui ita scribit: Εάν μὲν γὰρ μὴτε καταμασθῆ, μὴτε διασπαιθῆ, ἀλλ' ἑασθῆ τὴν φύσιν διαλαμβάνων ἑαυτῆς, ὑδρατος ἐκδότης σμηθὼν ἐστ.

AD CAP. III. ABSOLVTA tractatione area, trahis, facum, & similibus, ordinem Aristotelis secutus, de arcu siue ride disputare incipit. in cuius causâ reddendâ Aristoteles est.

19. AT CONTRA ARCVS IN NOCTE NON FIT, NISI ADMODVM RARO.] Veteres quidem eum noctu numquam fieri opinabantur: sed raritas eis causâ errandi fuit. Aristoteles: καὶ μὲν ἡμῶν μὲν ἴσως γίνεται, νύκτωρ δὲ ἀπὸ σελήνης, ὡς μὲν οἱ ἀρχαῖοι ὄρωτο, οὐκ ἐγίνετο. πῆτο δὲ ἑπαρθον δὲ τὰ ἀσάνιοι. ἐλάσθαι γὰρ αὐτοῦ. γίνεται μὲν γὰρ, ὀλίγη δὲ γίνεται. Addit id fieri tantum plenilunio: atque ita raro, ut ipse totis quinquaginta annis bis tantum id notauerit.

20. RIDICVLIS.] Alij tendiculis. Ego veteri libro fidem habui. Est autem ridicula nomen imminutum à ridica.

21. QVIDAM HOC GENERE VALETVDINIS LABORANT.] Aristoteles: οἷον ποτε συνέβαινε τινὶ παῖδος, ἠρέμα καὶ οὐκ ἐξ ὀβλέποντι. αἰεὶ γὰρ εἶδ' ὤλον ἐδ' ὅτι ἀσθηθῆσαι βιάδ' ἔσονται ἡντιπῶ, ἔξ ἐναντίας βλέποντες ἀπὸς αὐτῶν. πῆτο δὲ ἐπασσῆ δὲ τὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἀναπλάσθαι ἀπὸς αὐτῶν. ἔτο γὰρ ἀσθενῆς ἦ καὶ λεπτὴ ἀμύχαν ὑπὸ τῆς ἀρούρας, ὡς ἐνοπθον ἐβητο καὶ ὀπλισθὼν ἀπὸς οὐκ ἔδρατο ἀσθενῆς. Sunt qui hunc Antiphevonem fuisse dicant, hominem motæ mentis, de quo quiddam legitur etiam in libro de memoria. Mihi hoc satis exploratum non est.

AD CAP. V. 22. PVRPVRAM TYRIAM.] Huc referendum est illud dictum Augusti, quod his verbis à Macrobio exponitur: Cum de Tyria purpura, quam emi iusserat, obscuritate quereretur: dicente

A dicente venditore, Erige altius & suspice: his usus est salibus: Quid ergo? ut me populus R. dicat benè cultum, in solario ambulaturus sum?

AD CAP. VI. 23. ET BIBIT INGENS ARCUS.] Hinc urbanissimè dictum est à Plautino Plautino, qui anum, senio incuruam, bibentem videret:

— Ecce autem bibit arcus: pluet, Credo, hercle hodie.

AD CAP. VIII. 24. ARISTOTELES AIT, POST AUTUMNALE ÆQUINOCTIVM.] Vide Aristotelem capite v. libri 111. Meteorologicon.

AD CAP. XIII. 25. SI ARATO CREDIMVS.] Arati hac de re versus hi sunt:

Οὐ γὰρ ἀμφοτέρωθεν ὁμῶς παρὶ μέσσην ἔχουσιν
Ἡέλιον καὶ νῆας νεφέλας, σὺ γὰρ δὲν ὀκτανόιο
Γίγνεται ἀμβολίη, δ' ἰόθ' ἔσ' χειμῶνος ἰόντος.

L. ANNÆI SENECAE

B AD LVCILIVM

NATURALIVM QVÆSTIONVM

LIBER SECVNDVS.



C OMNIS de vniuerso quaestio in caelestia, sublimia, & terrena diuiditur. Prima pars naturam siderum scrutatur, & magnitudinem, & formam ignium quibus mundus includitur: ¹ solidum ne sit caelum, ac firmæ concretæque materiae, an ex subtili tenuique nexum: agatur, an agat: & infra se sidera habeat, an in contextu sui fixa: quemadmodum sol anni vices seruet: an retrò flectat: cetera deinceps his similia. Secunda pars tractat inter caelum terramque versantia. Hæc sunt nebula, imbres, niues, & humanas motura tonitrua mentes: quæcumque aër facit, patiturve. Hæc sublimia dicimus, quia editiora imis sunt. Tertia illa pars de agris, terris, arbutis, fatis quaerit, & (ut Iurisperitorum verbo utar) de omnibus quæ solo continentur. Quomodo, inquis, de terrarum motu quaestionem eo posuisti loco, quo de tonitruis fulgoribusque dicturus es? Quia cum motus terræ fiat spiritu, spiritus autem sit aër agitur, & si subeat terras, non ibi spectandus est: cogitetur in eâ sede in qua illum natura disposuit. Dicam, quod magis videbitur mirum: inter caelestia & de terrâ dicendum erit. Quare? inquis, quia cum propria terræ excutimus suo loco, utrum lata sit & inæqualis, & enormiter proiecta, an tota in formam pilæ spectet, & in orbem partes suas agat, alliget aquas, an aquis alligetur ipsa: animal sit an iners corpus, & sine sensu, plenum quidem spiritus, sed alieni, & cetera huiusmodi quociens in manus venerint, terram sequentur, & in imis collocabuntur. At ubi quaeretur, quis terræ sit situs, quâ parte mundi subsederit, quomodo aduersus sidera caelumque posita sit, hæc quaestio cedit superioribus, & (ut ita dicam) meliorem conditionem sequitur.

Quoniam dixi de partibus, in quas omnis rerum naturæ materia diuiditur, quædam in commune sunt dicenda, & hoc primum præsumendum, inter ea corpora, a quibus vnitas est, aëra esse. Quid sit hoc & quare præcipiendum fuerit, scies, si paullo altius repetiero, & dixerò ² aliquid esse continuum, aliquid commissum. Continuatio est partium inter se non intermissa coniunctio. Vnitas est sine commissurâ continuatio, & duorum inter se coniunctorum corporum tactus. Numquid dubium est, quin ex his corporibus quæ videmus tractamusque, quæ aut sentiuntur aut sentiunt, quædam sint composita? Illa constant aut nexu, aut aceruatione: ut puta funis, frumentum, nauis. Rursus non composita: ut arbor, lapis. Ergo concedas oportet, ex his quoque quæ sensum